

ΔΕΥΤΕΡΕΥΟΥΣΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

(ειδικές, ενδοιαστικές, πλάγιες ερωτηματικές, αναφορικές, αιτιολογικές, τελικές, συμπερασματικές, χρονικές, υποθετικές, εναντιωματικές,)

Άσκηση: α) Να υπογραμμίσετε τις δευτερεύουσες προτάσεις στις παρακάτω περιόδους και να τις χαρακτηρίσετε συντακτικά β) Να τις μεταφράσετε.

1. Οὕτως ἀναίσθητος εἶ, ὥστε οὐ δύνασαι λογίσασθαι.
2. Εἰ καί μή βλέπεις, φρονεῖς ὁμως.
3. Ὅτε ἡ μάχη αὕτη ἐγένετο, ἐτύγχανεν ἐν Σάρδεσιν ὦν.
4. Λέγει ὡς ὑβριστής εἰμί.
5. Φοβεῖται μή τή ἔσχατα πάθη.
6. Χαίρω, ὅτι εὐδοκμεῖς.
7. Αὐτοῦ διατρίψομεν, ἕως ἂν φῶς γένηται.
8. Θίβρων, ἐπεὶ οὐκ ἐπέιθετο, Λάρισαν ἐπολιόρκει.
9. Δῆλόν ἐστι ὅτι ἐγγύς ἦν βασιλεύς.
10. Δέδοικα (φοβάμαι) ὅπως μή φανῆς λίαν σοφός.
11. Ἀλλήλους ἤροντο (ρωτούσαν) τίς εἴη καὶ πόθεν ἔλθοι.
12. Ἡ μήτηρ ἠρώτα τὸν Κῦρον πότερον βούλοιο μένειν ἢ ἀπιέναι.
13. Ἐλεγεν ὅτι λύσοι τὰς σπονδάς.
14. Ἐπειδὴ ἐβούλοντο αὐτὸν ἀποκτεῖναι, πέμπουσιν τὴν Σαλαμινίαν ναῦν.
15. Ὁ δὲ συλλαμβάνει Κῦρον, ἵνα ἀποκτεῖνη αὐτόν.
16. Ἐπεὶ ἔαρ ὑπέφαινε (ἀρχίζε), Κῦρος συνήγαγε τοὺς στρατιώτας.
17. Εἰ μή ἐγὼ ἐκέλευον, οὐκ ἂν ἐποίει ταῦτα Ἀγασίας.
18. Μὴ ἀπέλθητε, **πρὶν** ἡμᾶς ἀκούσητε.

19. Ἐμοί δοκεῖ πλεῖν ἡμας ἐπὶ Μυτιλήνην, **πρὶν** τοὺς ἐχθροὺς **μαθεῖν** ταῦτα.
20. Πᾶν ποιοῦσι ὥστε μὴ **διδόναι δίκην** (τιμωρεῖσθαι).
21. Κίνδυνος ἐστὶ μὴ οὐ δυνηθῶ δηλῶσαι ταῦτα.
22. Εἰ μὴ εἶχομεν φῶς, ὅμοιοι τοῖς τυφλοῖς ἂν ἦμεν.
23. Οἱ Ἕλληνες ἤσθοντο ὅτι βασιλεύς ἐν τοῖς σκευοφόροις εἶη.
24. Εἴ τινα λάβοιεν τῶν ἐχθρῶν, ἀπέκτεινον.
25. Εἰ καὶ ἔχομεν χρήματα, ὅμως οὐκ εὐτυχοῦμεν.
26. Θαυμάζω ἔγωγε, εἰ μηδεὶς ὑμῶν μῆτ' ἐνθυμεῖται μῆτ' ὀργίζεται.
27. Ἀβροκόμας τὰ πλοῖα κατέκαυσεν, ἵνα μὴ Κῦρος διαβῆ.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ:

1. Οι **ειδικές** προτάσεις εισάγονται με τον σύνδεσμο ... .. ὅταν εκφράζουν κάτι το **πραγματικό** και με τον σύνδεσμο ... .. ὅταν εκφράζουν **υποκειμενική** γνώμη (= ὅτι τάχα)
2. Οι **αιτιολογικές** προτάσεις εισάγονται με τους συνδέσμους **ὅτι, ὡς, διότι, ἐπεὶ, ἐπειδὴ**, και εἰ ὅταν το αἶτιο μπορεί να αμφισβητηθεῖ (παρ. 26). Συχνά εξαρτώνται ἀπὸ ρήματα ψυχικοῦ πάθους, π.χ. θαυμάζω, χαίρω, αγανακτω, αισχύνομαι κ.α.
3. Ὅταν το ρήμα τῆς κυρίας πρότασης εἶναι σε **χρόνο ιστορικό (παρατατικό, ἀόριστο, υπερσυντέλικο)**, η δευτερεύουσα πρόταση η οποία εξαρτάται ἀπὸ τὴν κυρία εἶναι συχνά σε ἐγκλιση ... .. που ονομάζεται ... .. του πλαγίου λόγου.
4. Οι προτάσεις ὅπου το ρόλο του ρήματος τον ἔχει ἓνα ἀπαρέμφατο, ονομάζονται ... .. Εισάγονται α) με το **χρονικό** σύνδεσμο ... .. (συνήθως ὅταν η κυρία πρόταση εἶναι καταφατική) και β) με τον **συμπερασματικό** σύνδεσμο ... .. ὅταν δηλώνει το **ενδεχόμενο να** συμβεῖ (... ..)

Ειδικές προτάσεις

A. Να υπογραμμίσετε το ρήμα εξάρτησης στις παρακάτω προτάσεις και να επισημάνετε:

α) Πώς εισάγονται και γιατί β) Πώς εκφέρονται και γιατί γ) Ως τι χρησιμεύουν

1. *Τῷ φθόνῳ τούτου μόνον ἀγαθόν πρόσεστιν, ὅτι μέγιστον κακόν τοῖς ἔχουσιν ἐστίν.*
2. *Οὗτοι ἔλεγον ὅτι Κῦρος μὲν τέθνηκεν, Ἀριαῖος δέ πεφυγώς εἶη ἐν τῷ σταθμῷ.*

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΗ: Μετά από ιστορικό χρόνο μπορεί ν' ακολουθεί οριστική όταν πρόκειται για βέβαιο (οριστικό) γεγονός. Η εγκτική του πлагίου λόγου εκφράζει, αντίθετα, προσωπική γνώμη ή φήμη.

3. *Καί ταῦτα ἤδη τε καί τούτοις προὔλεγον, ὅτι σύ ἀποκρίνασθαι μὲν οὐκ ἐθελήσοις, εἰρωνεύσοιο δέ και πάντα μᾶλλον ποιήσοις ἢ ἀποκρινοῖο.*
4. *Τισσαφέρνης διαβάλλει τόν Κῦρον πρός τόν ἀδελφόν ὡς ἐπιβουλεύει αὐτῷ.*
5. *Ἠγγέλθη αὐτῷ ὅτι Μέγαρα ἀφέστηκε.*
6. *Κλέανδρος εἶπεν ὅτι Δέξιππον οὐκ ἐπαινοῖη, εἰ ταῦτα πεποηκώς εἶη.*
7. *Οὐ γάρ ἄδηλον ὅτι καί τούτου μάλιστα ἐπιμέλειαν ποιητέον ὑμῖν.*
8. *Οἶδα μὲν ὅτι πάντες εἰώθασι πλείω χάριν ἔχειν τοῖς ἐπαινοῦσιν ἢ τοῖς συμβουλεύουσι.*
9. *Μέμνησαι οὖν ὅτι ἐν τοῖς ἐμπροσθεν ὠμολόγηται ἡμῖν ἀφροσύνην σοφία ἐναντίον εἶναι.*
10. *Πρῶτον μὲν ἐπίστασθε ὅτι οἱ μέλλοντες ἡμῖν ἠγεῖσθαι τῷ ὄντι πολέμοιο εἰσὶ.*
11. *Πᾶσι φανερόν ἦν ὅτι μᾶλλον ἡσθήσεσθε(=θα ευχαριστηθεῖτε) τοῖς παρακαλοῦσιν ὑμᾶς ἐπὶ τόν πόλεμον.*
12. *Οὐ τούτου λέγω, ὡς οὐ δεῖ ἵεναι ἐπὶ τούς πολεμίους.*
13. *Ἐσηγγέλθη αὐτοῖς ὡς εἶη Ἀπόλλωνος ἔξω τῆς πόλεως ἑορτή.*
14. *Τοιαύτη δόξα(=φήμη) γέγονεν, ὡς ὁ βάρβαρος κήδετα(=φροντίζει) τῆς Ἑλλάδος καί φύλαξ τῆς εἰρήνης ἐστι.*
15. *Λέγουσιν οἱ σοφισταί ὡς οὐδέν δέονται χρημάτων.*

16. Ὁρᾶς ὅτι οὐ πρῶτος αἰτιᾶ(=κατηγορεῖς) τόν κλέπτοντα καί ἀρπάζοντα.
10. Ὡ ἄνδρες, τοῦτο μὲν ἴστε, ὅτι οὐδ' ἂν ἔγωγε ἐστασίαζον, εἰ ἄλλον εἴλεσθε.
18. Ἡ(=ἀλήθεια) οὐκ ἐπιστάμεθα ὅτι βασιλεύς ἡμᾶς ἀπολέσαι περί παντός ἂν ποιήσαιτο; (περί παντός ποιῶμαι=θεωρῶ πολύ σημαντικό).
19. Ἐκέλευσαν τοὺς Μαντινέας τὸ τεῖχος περιαιρεῖν(=να γκρεμίσουν) λέγοντες ὡς οὐκ ἂν πιστεύσειαν ἄλλως αὐτοῖς.
20. Δῆλον οὖν ἦν ὅτι οὐκ ἂν Σωκράτης προέλεγεν, εἰ μὴ ἐπίστευεν ἀληθεύσειν.
21. Θεόγνις καί Πείσων ἔλεγον ἐν τοῖς τριάκοντα ὡς εἶέν τινες τῇ πολιτείᾳ ἀχθόμενοι.
22. Ἐδήλωσαν ὅτι οὐ πλαστήν τήν φιλίαν παρείχοντο.
23. Ἐν ταῖς μάχαις πολλάκις δῆλον γίνεταί ὅτι τό γε ἀποθανεῖν ῥᾶον ἂν τις ἐκφύγοι.
24. Πυνθάνομαι δέ Καλλίμαχον παρασκευάζεσθαι λέγειν τοιούτους λόγους, ὡς οὐκ εἰκός ἦν αὐτόν ἀντί μυρίων δραχμῶν διακοσίας ἐθελῆσαι λαβεῖν
25. Ἔλεξαν ὅτι πέμψειαν σφᾶς ὁ Ἰνδῶν βασιλεύς ἐρωτᾶν ἐξ ὅτου ὁ πόλεμος εἶη.

Ασκήσεις συντακτικού

Να χαρακτηρίσετε συντακτικά τις παρακάτω δευτερεύουσες προτάσεις, να επισημάνετε το ρήμα εξάρτησης, τον τρόπο εκφοράς τους και το ρόλο τους (ως τι χρησιμεύουν). Τέλος, να τις μεταφράσετε.

1. Δέομαι οὖν σου παραμεῖναι ἡμῖν, ὡς ἐγὼ οὐδ' ἂν ἑνός ἤδιον ἀκούσαιμι ἢ σοῦ.
2. Ἦδεισαν οἱ Ἕλληνες μὴ προσαγάγοιεν πρὸς τὸ κέρας καὶ αὐτοὺς κατακόψειαν.
3. Ἄρ' οὐκ ἂν ἐπὶ πᾶν ἔλθοι βασιλεύς, ὡς πᾶσιν ἀνθρώποις φόβον παράσχοι τοῦ στρατεῦσαι ποτε ἐπ' αὐτόν;
4. Σωκράτης ἐθαύμαζεν εἴ τις ἀρετὴν ἐπαγγελλόμενος ἀργύριον πρᾶττοιο.
5. Δέδοικα μὴ οὐ τοῦτο ἦ χαλεπὸν, θάνατον ἐκφυγεῖν.
6. Ἄδηλον ἦν εἴτε κρατήσειεν εἴτε κρατηθεῖεν.
7. Πάντες ὅπλα κατεσκεύαζον, ὥστε τὴν πόλιν ὄντως ἂν ἠγήσω πολέμου ἐργαστήριον.
8. Ἄνδρες ἐπειδὴν σφάλλωνται, ἐνδιδοάσιν.
9. Δέος δέ ἐγένετο τῇ πανηγύρει μέγα, μὴ ξύν ὅπλοις ἔλθωσιν οἱ Λακεδαιμόνιοι.
10. Οὐ θαυμαστόν εἴ μὴ τούτων ἐνεθυμήθησαν;
11. Ξενοφῶν ἠγεῖτο πρὸς τὴν φανεράν ἐκβασιν, ὅπως ταύτῃ τῇ ὁδῷ οἱ πολέμιοι προσέχοιεν τὸν νοῦν.
12. Οὐκοῦν νῦν καὶ τοῦτο κίνδυνός ἐστι, μὴ λάβωσι προστάτας αὐτῶν τινὰς τούτων.
13. Οὐκ ἀγαπᾷ εἰ μὴ δίκην δέδωκεν, ἀλλ' εἰ μὴ καὶ χρυσῷ στεφάνῳ στεφανωθήσεται ἀγανακτεῖ.
14. Καί τις ἤρετο ὅ,τι θαυμάζοι καὶ ὅπόσοι αὐτῶν τεθνᾶσιν.
15. Οἱ δέ ἔφασαν ἀποδώσειν, ἐφ' ᾧ μὴ καίειν τὰς οἰκίας.

Οι δευτερεύουσες προτάσεις στον πλάγιο λόγο

ΕΞΑΡΤΗΣΗ	ΜΟΡΦΗ	ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ
από αρκτικό χρόνο ενεστώτα μέλλοντα παρακείμενο	διατηρούν αμετάβλητο το χρόνο και την έγκλισή τους	1. Εἰ μή ποιήσετε ταῦτα, ἔκσπονδοι ἔσεσθε. Λέγει ὅτι .... 2. Ἄνῆρ πονηρός δυστυχεῖ, κᾶν εὐτυχῆ. Λέγουσι ὅτι ... .
από ιστορικό χρόνο παρατατικό αόριστο υπερσυντέλικο	A) Διατηρούν αμετάβλητη τη Δυν. Οριστική και τη Δυν. Ευκτική B) Μετατρέπουν την απλή Οριστική και την Υποτακτική σε ευκτική του πλαγίου λόγου* ΕΚΤΟΣ ἄν η δευτερεύουσα πρόταση φανερώνει γνώμη του υποκειμένου της πρότασης απ' την οποία εξαρτάται ή δηλώνει κάτι βέβαιο ή με έμφαση * τότε το αοριστολο- γικό ἄν κατά κανόνα αποβάλλεται. Ἐτσι: ἔάν = εἰ ὅταν = ὅτε ἐπάν = ἐπεὶ ὅς ἄν = ὅς κ.λ.π.	1. Λέγω ὅτι οὐδενί ἄν ἀπιστήσαιμι. 2. Σεύθης εἶπεν ὅτι ... .. 3. Δέξιππον οὐκ ἐπαινῶ εἰ ταῦτα πεποίηκεν. Εἶπεν ὅτι ... . 4. Ἀπίωμεν ἐπὶ τό στρατόπεδον, μή τις ἐπίθεσις γένηται. Ἐδόκει αυτοῖς ἀπιέναι ἐπὶ τό στρατόπεδον, μή τις ἐπίθεσις γένηται. (η ενδοιαστική πρόταση μένει αμετάβλητη για να τονιστεί ως βέβαιος ο κίνδυνος) 5. Ἐπάν διαβῶμεν ἐκ τῆς Ἀσίας, τήν κρίσιν ποιήσομεν. Ἀγησίλαος ἔφη, ... τήν κρίσιν ποιήσιν. 6. Ἐάν μοι δῶτε τριάκοντα Σπαρ- τιατῶν, διαβήσομαι εἰς τήν Ἀσίαν. Ἀγησίλαος ὑπέστη (υποσχέ- θηκε), ἐάν δῶσι αὐτῷ τριάκοντα τῶν Σπαρτιατῶν, διαβήσεσθαι εἰς τήν Ἀσίαν. (μεταφέρονται τα λόγια του υποκειμένου της πρότασης)

ΑΝΑΦΟΡΙΚΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Να αναλύσετε τις παρακάτω δευτερεύουσες αναφορικές προτάσεις (πώς εισάγονται, πώς εκφέρονται, ως τι χρησιμεύουν). Στη συνέχεια, να τις μεταφράσετε.

1. Τίς οὕτω μαίνεται, ὅστις οὐ βούλεται φίλος σοι εἶναι;
2. ὦ, Κλέαρχε, ἀπόφηναι γνώμην, ὅ,τι σοί δοκεῖ.
3. Οὐκ ἂν ἐπεχειροῦμεν πράττειν, ἂ μή ἠπιστάμεθα.
4. Ἦν δέ τις Ἀπολλοφάνης, ὅς Φαρναβάζω ἐτύγχανε ξένος ὦν.
5. Ὅπλα κτῶνται, οἷς ἀμύνονται τούς ἀδικοῦντας.
6. Λακεδαιμόνιοι πρέσβεις ἔπεμψαν, οἱ Ἀλκιβιάδου κατηγορήσουσι.
7. Τοιοῦτος ὁ Στάσιππος ἦν, οἷος μή βούλεσθαι πολλούς ἀποκτείνειν.
8. Ὑπό τούτων ἂν ὑβρίζοντο οἱ παῖδες ὑμῶν, ὅσοι ἐνθάδε ἦσαν.
9. Ὅσω δέ ἡ τῆς πόλεως δύναμις ἐλάττων γέγονε, τοσοῦτω ἡ τούτων ἠύξηται.
10. Πέμψατε πρεσβείαν ἣτις ταῦτα ἐρεῖ.
11. Ἐπαινῶ σε ἐφ' οἷς λέγεις.
12. Διαφθερεῖτε τόν δήμον, ὅς οὐ μετέσχε τῆς ἀποστάσεως.
13. Τίς οὕτως εὐήθης ἐστίν ὑμῶν, ὅστις ἀγνοεῖ τόν ἐκεῖθεν πόλεμον δεῦρο ἦξοντα;
14. Ἐπορεύετο σύν ἡ εἶχε δυνάμει.
15. Οἱ ἄνθρωποι τούτοις μάλιστα ἐθέλουσι πείθεσθαι, οὓς ἂν ἠγῶνται βελτίστους εἶναι.
16. Καί ὅσα Κύρος ὑπ' ἄλλων ἐρωτῶτο, ταχύ ἀπεκρίνατο.

ΕΛΞΗ ΤΟΥ ΑΝΑΦΟΡΙΚΟΥ

Η αναφορική αντωνυμία κανονικά συμφωνεί με το όνομα ή τη δεικτική αντωνυμία (στην οποία αναφέρεται) στο γένος και στον αριθμό, και η πτώση της κανονίζεται απ' τη σύνταξη της προτάσεως **στην οποία ανήκει**. Πολλές φορές όμως, η αναφορική αντωνυμία **αντί** να μπει σε πτώση **αιτιατική** όπως θα απαιτούσε η σύνταξη της πρότασης, έλκεται από την πτώση της λέξης που προσδιορίζει και μπαίνει σε **γενική ή δοτική**. Π.χ.

- Ἔσεσθε ἄξιοι τῆς ἐλευθερίας ἧς κέκτησθε. (κανονικά: ἦν κέκτησθε)
- Ὁ ἐμός πάππος κάλλιστος ἦν Μήδων ὄσων ἐώρακα. (κανονικά: ὄσους ἐώρακα)
- ... περί ὦν νυνί σκοπεῖτε (κανονικά: περί τούτων ἄ νυνί σκοπεῖτε)

1. Κλέαρχος οὐκ ἤθελε ἀποσπάσαι ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ τὸ δεξιὸν κέρασ φοβούμενος, μὴ κυκλωθεῖη.
2. Δέδοικα μὴ οὐ τοῦτο ἦ χαλεπὸν, θάνατον ἐκφυγεῖν.
3. Δέδοικα, μὴ ἄλλου τινός μᾶλλον ἢ τοῦ ἀγαθοῦ μεθέξω (μέλλ.= συμμετέχω) πλεῖον ἢ (=περισσότερο ἀπ' ὅσο) βούλομαι
4. Τόδε ἄδηλόν ἐστι, μὴ πολλά σώματα κατατρίψασα(=αφού περάσει από...) ἢ ψυχὴ τὸ τελευταῖον(=στο τέλος) αὐτὴ ἀπολλύηται(=χάνεται)
5. Καὶ τοὺς θεοὺς ἂν ἔδεισας παρακινδυνεύειν, μὴ οὐκ ὀρθῶς αὐτὸ ποιήσεις
6. Οὐκοῦν νῦν καὶ τοῦτο κίνδυνός ἐστι, μὴ λάβωσι προστάτας αὐτῶν τινὰς τούτων
7. ἀλλὰ φοβερὸν καὶ σφαλερὸν ἐστι, μὴ σφαλῆς (=αν κάνω σφάλμα) κείσομαι
8. Δέος δέ ἐγένετο τῇ πανηγύρει μέγα, μὴ ξὺν ὄπλοις ἔλθωσιν οἱ Λακεδαιμόνιοι
9. Δείσαντες οἱ ὀλίγοι, μὴ ὁ δῆμος τοῦ νεωρίου(=ναυπηγείου) κρατήσειεν, ἐμπιμπῶσι(=καίνε) τὰς οἰκίας
10. ὀρᾶτε οὖν, ὧ ἄνδρες, μὴ οὐ προσήκει ἡμῖν οὕτω εὐπειθεῖς εἶναι
11. εἰ δε τινες φοβοῦνται, μὴ ματαῖα ἂν γένοιτο αὐτῆ ἢ κατασκευῆ, σκοπεῖτε τόδε

Εξάσκηση – Συμπερασματικές προτάσεις

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ

- ♦ π.χ καὶ γὰρ ὀμίχλη ἐγένετο, ὥστε ἔλαθον ἐγγύς προσελθόντες
  - ♦ π.χ. πάντες ὄπλα κατεσκευάζον, ὥστε τὴν πόλιν ὄντως ἂν ἠγήσω πολέμου ἐργαστήριον
  - ♦ π.χ πλοῖα δ' ὑμῖν πάρεστιν, ὥστε ἂν ἐξαίφνης ἐπιπέσοιτε
  - ♦ π.χ ἀλλὰ οὕτως ἐδίδαξεν, ὥστε ἡμᾶς αὐτοὺς δέοι τοὺς τε ἀγαθοὺς καὶ τοὺς κακοὺς κρίνειν.
  - ♦ π.χ. οὐχ οὕτως εὐήθης πέφυκα, ὥστε σοι πιστεύειν
- (Συνέχεια...) Εξάσκηση – Συμπερασματικές προτάσεις

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ

- ♦ π.χ εἰ τοιοῦτον εἶη ἡ σοφία, ὥστε ἐκ τοῦ πληρεστέρου εἰς τὸ κενότερον ρεῖν ἡμῶν, εὖ ἂν ἔχοι
- ♦ π.χ ἦσθοντο αὐτὸν ἐλάττω ἔχοντα δύναμιν ἢ ὥστε τοὺς φίλους ὠφελεῖν.
- ♦ π.χ οἱ τριάκοντα ἐβουλήθησαν Ἐλευσίνα ἐξειδιώσασθαι, ὥστε εἶναι σφίσι καταφυγὴν.
- ♦ π.χ οἱ δέ ἔφασαν ἀποδώσειν, ἐφ' ὧ μὴ καίειν τὰς οἰκίας.